

ÖNGYILKOSOK. Nem az elmebetegek öngyilkosságáról fogunk szólni, hanem azokéről, akik tiszta belátással, tudatos megfontoltsággal követik el a tettet. Az ellenvélemény, hogy aki öngyilkosságot követ el, nyilván kívül áll a mérlegelő cselekvés körén, nem helytálló. Számtalan dokumentum tanúsítja, hogy ezek a „normális” öngyilkosok kristálytiszta tudattal szánták el magukat a tetre, amelynek kiváltója nem holmi feltételezett „pillanatnyi” elmezavarodottság volt, hanem sokkal inkább, az elkövető egyén végzetesen pontos helyzetfelismerése. Az u. n. egészséges ember értelmetlenül, zavartan áll szemben az öngyilkos tetteivel, hacsak nem elmebetegről van szó. Itt a titkosan ható lelki végzetekben való megnyugvás mentesíti a töprengés alól. Másként hat rá az egyébként „rendes” ember tette, aki váratlanul követi el az öngyilkosságot. A legtöbben ilyenkor is futó zavarodottságról beszélnek, s ezzel csak eltussolják a valóságos lényegét és megszabadítják önmagukat a kínos tépelődésektől. Az u. n. egészséges azért nem érti meg az öngyilkos magatartását, mert élethelyzete nem teszi őt képessé annak átélésére. A jóllakott nem érzékli az éhezõ testi és lelki állapotát, nem éli át létének sajátos hangulatát. A társával lelki meghittségben lévõ férfi vagy nõ nem képes eszmélni a lelki társtalanság, vagy a nemek vonatkozásaiból eredõ lelki katasztrófák elemi visszahatását. Idegen életkörök, amelyek sohasem metszik egymást s ezért érzelmi átélésükben is idegenek maradnak egymás számára.

A „józan” ember — s minél józanabb, annál kevésbé fogja megérteni az öngyilkosságot. De az ember létének vannak olyan elemi adottságai, melyek elsorvasztják az önfenntartás ösztönének legõsibb, élettani gyökérzetét. Az életfenntartás ösztönével szembekerekedik a társadalmi életfenntartás reménytelensége, s ebben a konfliktusban akárhányszor az õsi élettani erõk maradnak alul. Vannak emberek, akiket társadalmi helyzetük reménytelenségre és kilátástalanságra ítél — s ezek elkövetik önkéntesül a tettet, végrehajtják a társadalom ítéletét. De a tett ezuttal nem kiengesztelés, nem jóvátétel, hanem vád és egyben elítélés — a társadalommal szemben. A céljában és tartalmában elvetéltõdött egyéni élet a halál önkéntes megoldását választja, mintegy tehetetlen feleletül életsorsa szövõinek. Ma, világszerte, rohamosan emelkedik az öngyilkosok száma S hangsúlyozottan, a nem elmebetegeké. Elõreláthatóan, a statisztikák az utóbbi néhány év öngyilkossági arányszámainak feltûnõ emelkedését fogják ábrázolni. Egyéni megfigyeléseim szerint, — anélkül, hogy pontos szám adatok állnának rendelkezésemre — a krónikussá váló társadalmi nyomor az öngyilkosság tömegjelenségének legelsõdlegesebb oka. Sajátságosan a ciklikus konjunktúra célzata nem változtat a dolgokon, g meggyõzõdésem szerint éppen az utolsó 2-3 évben szõkött fel az öngyilkosság görbéje. Egy akut esemény, egy hirtelen megrázkódtatás nem dönti fel az embert. Egy vasuti szerencsétlenség átélése, egy földrengés, vagy akár egy pénzügyi földcsuszamlás okozhat átmenõ chokk-ot, de az életfenntartó pilléreket nem dönti le. Krónikus életsorsok, a nyomor, a meddõ harc és céltalan erõlködés felismerése vezet az öngyilkossághoz, a midõn ezeket a pilléreket a tartósan ható életélmény észrevétlenül átfúrészeli. És ha egyszer bekövetkezik, s az egyén léte alól kicsúszik a talaj, a pártatlan ember könnyûszerrel elveti magától az életet. Megdõbbentõ, napról-napra figyelemmel kísérni a lapok öngyilkossági rovatát. Egyhangú egymásutánban váltakozik a két domináns ok: a kenyér és a szerelem. A költõ — Schiller — azt énekelte, hogy az éhség és szerelem tartja össze a világ üzemét A költõ a lét két nagy hajtóerejére célzott ezzel, amely az ember erõfeszítéseinek tápláló forrása. Ma a költõ versét visszá-

jára fordíthatnók — az éhség és a szerelem az, amely a harmónikus élet szétesését előidézi. Az éhség, mely tényleg csodálatos erőfeszítésekre sarkalja az embert és sarkalja is egész történeti léte folyamán, ernyesztő kétségbeesésbe taszítja, ha az erőfeszítés a reménytelen semmibe torkollott. És a javak bőségének közepette — amidőn az árszint kedvéért tömegesen semmisítik meg azokat, az egyén, a nélkülöző, önmagát semmisíti meg. Kegyetlen, kérlelhetetlen szükségszerűsége egy adott társadalmi rendnek... Nehéz pontosan eldönteni, hogy mi hajtja az öngyilkost a tettehez; a krónikus nélkülözés testet-lelket elernyesztő hatása, avagy inkább az a végső leszámolás, hogy minden igyekezet hiábavaló s e társadalomban „számodra nincsen hely?...” Megfigyeléseim szerint ez utóbbi eszmélés a végzetesebb. A léte céltalanságára feleszmélt ember inkább követ el öngyilkosságot, mint pl. a krónikusan nélkülöző, bár gyakran ez a két állapot együtt jelentkezik. Az életszint lezuhanása, vagy süllyedése általában ott vált ki végzetes tettet, ahol a magasból a mélybe esik — életszínvonalában — az, egyén, viszont a primitív életvitelű sokkal kevésbé menekszik az öngyilkosságba az életszint csökkenése miatt. Itt inkább a hasztalan erőfeszítés, s a jövő kilátástalanságának felismerése érleli meg a végső tettet. Valósággal megérleli. Krónikus állapotok — legyen betegség, nélkülözés, vagy akár valami szenvedély, kártya vagy ivás — éppen a megszokás erejével konzerválják az egyén létét; s mindennapi tapasztalat, hogy krónikus, előreláthatóan halálos kimenetelű betegségek hordozói — akik ezt tudják is — csak elvétve, ritkán követnek el öngyilkosságot. S aki elköveti, rendszerint magasabb életigényű egyén, aki nem tud beletörődni a betegséggel lefokozott, csonka lét adottságához, s a nyomoruságos tengődés helyett a megszabadító tettet választja. De általában a krónikus, halálraitélt betegek — hacsak nagy fájdalmak nem gyöttrik — ragaszkodnak az élethez, megbarátkoznak a rövid lejáratu élet gondolatával, s hátralevő idejüket igyekeznek elviselhetően leélni. A krónikusan nélkülöző, a munkanélküli, nem a nélkülözés foka és súlya

hatása alatt folyamodik a tettehez — persze ez is elő fordul — hanem gyakrabban a jövő általánoságának megsemmisítő eszmélésében. A halálos beteg tudja, hogy évei, vagy napjai megvannak számlálva, s ha ezt beidegzette, nincs oka az élettől erőszakkal megválni. De az egészséges ember, akit a társadalmi lét előreláthatóan életfogytiglani meddőségre kárhóztat, elviselhetetlennek érzi ezt az életreszóló haldoklást. S ha nem tömegesebb ezeknek öngyilkossága, úgy csak azzal magyarázhatjuk, hogy él még bennük a változás, a jórafordulás éltető reménye...

Az öngyilkosok másik nagy csoportja, a szerelmükben akadályozottaké — lényegében szintén társadalmi háttérű. Mindennapos észlelet, hogy a szerelmesek közé a társadalmi lét anyagi korlátai ékelődnek, hogy a szülők ellenzése, — mert, a fiú vagy leány szegény — végső sorban felelős a párosan elkövetett tettért. Csak figyelmesen kell olvasni a napi híreket. Az ismétlődő eset a következő: szegény, vagy állástalan fiatal ember történetesen egy „jómódu” leányt venné el feleségül, a lány szülei ellenzik a „partit”, amire a fiatalok halálba mennek. Ez a helyzet mindig tipikus volt, legfeljebb abban a változatban, hogy a „régiben” a gazdag fiú akart szegény leányt elvenni, most inkább a szegény fiú a gazdagabb leányt. De ismétlem, a szituáció jellegzetes, s az is marad: ha gazdasági önállóság híján az emberek nem önjogúak, s vagy szülői kommandó alatt vannak, vagy kényszerű megalkuvásokra, s önmegtartásokra fanyalodnak.

Neufeld Béla